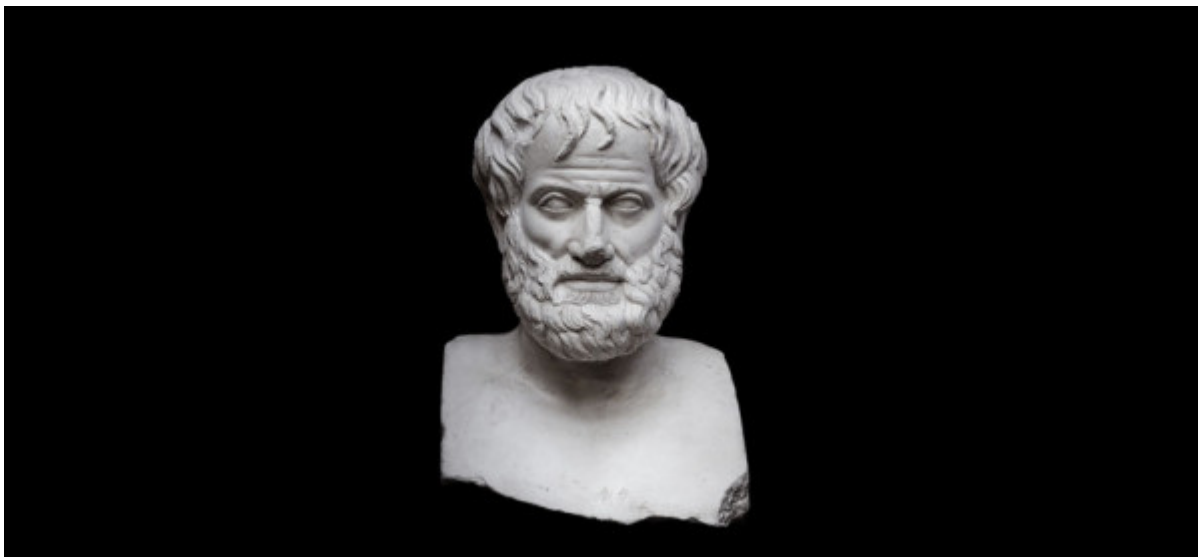

Οικογένεια, κοινωνία, αυτάρκεια: η προσέγγιση του Αριστοτέλη

/ [Πεμπουσία](#)

Κατά τον Αριστοτέλη, οι πολίτες επιτυγχάνουν τον μέγιστο βαθμό της αυτάρκειας εντός της πόλεως, εφόσον πληρούνται δύο προϋποθέσεις· πρώτον, να υφίσταται ο κατάλληλος αριθμός των πολιτών, ειδάλλως δημιουργούνται προβλήματα στην κάλυψη των αγαθών και δεύτερον, να μην υπάρχει απόλυτη ενότητα μεταξύ των πολιτών και της πόλεως[1].

Η πόλη δεν αφήνει ανεξέλεγκτους τους πολίτες να συσσωρεύουν πλούτο προφασιζόμενοι ότι απαιτείται για την κάλυψη των αναγκών, εξάλλου, ο κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται με διαφορετικό τρόπο τις ανάγκες του, καθώς και την ποσότητα των αγαθών, που χρειάζεται. Ο πολίτης αρκείται στην ικανοποίηση των στοιχειωδών αναγκών βάσει των περιορισμών, που ορίζονται από την πόλη, ούτως ώστε να επιτευχθεί η ευδαιμονία: «καὶ ἔοικεν ὁ γ' ἀληθινὸς πλοῦτος ἐκ τούτων εἶναι. ἢ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως αὐτάρκεια πρὸς ἀγαθὴν ζωὴν ἄπειρος ἐστίν»[2].

Η αυτάρκεια κατορθώνεται και εντός της οικογενείας με την απόκτηση των αγαθών για την κάλυψη των βιοτικών αναγκών και αυτήν την διάσταση θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε στην παρούσα εργασία. Καταρχήν, ο Αριστοτέλης

διακρίνει την διοίκηση της οικογένειας σε τέσσερις τομείς· ο πρώτος αφορά την σχέση του κυρίου με τον δούλο, ο δεύτερος την σχέση του ανδρός και των γυναικών, ο τρίτος την σχέση του πατρός με των τέκνων και ο τέταρτος την διοίκηση του οίκου, όπου πρόκειται για την τέχνη της αποκτήσεως χρήσιμων πραγμάτων και γι' αυτό ονομάζεται χρηματιστική[3].

Η οικογένεια ασχολείται, κυρίως, με την γεωργία από όπου αντλεί τα αναγκαία για την επιβίωση. Ο Αριστοτέλης δεν αναφέρει άλλες παραγωγικές διαδικασίες, όπως είναι η υφαντουργία, η βυρσοδεψία ή η αγγειοπλαστική. Ο λόγος, ίσως, εντοπίζεται στο γεγονός ότι αυτές οι δραστηριότητες ανήκουν σε μεταγενέστερα στάδια της οικονομικής αναπτύξεως της κώμης και της πόλεως. Θεωρούμε ότι ο φιλόσοφος απέβλεπε στο να εξηγήσει τον όρο *αυτάρκεια* και να θέσει περιορισμούς στην συμπεριφορά των πολιτών αναφορικός με την σχέση τους προς την οικονομία. Η γεωργία αποτελεί την πρωταρχική πηγή αγαθών για μία πόλη και καθιστά την ζωή ανεκτή σε αυτήν εξασφαλίζοντας τις προϋποθέσεις για τον ευδαίμονα βίο. Επιπλέον, είναι μία φυσική δραστηριότητα, από την οποία οι άνθρωποι λαμβάνουν τα αγαθά από την μητέρα-γη, ενώ η ίδια δεν λαμβάνει τίποτα από τους ανθρώπους, όπως συμβαίνει με άλλες δραστηριότητες, για παράδειγμα το λιανικό εμπόριο ή τις έμμισθες απασχολήσεις, ούτε ζητά την συγκατάθεση των πολιτών ή δεν στρέφεται ενάντια της θελήσεώς τους, όπως γίνεται συχνά με τις πολεμικές επιχειρήσεις[4]. Αντιθέτως, οι προαναφερθέντες κλάδοι της οικονομίας δεν καλύπτουν, απλώς, τις καθημερινές ανάγκες ενός νοικοκυριού, αλλά οδηγούν στην αποθησαύριση. Η οικογένεια καταναλίσκει ό,τι παράγει, γεγονός που σημαίνει ότι είτε προσαρμόζει την κατανάλωση και τον τρόπο διαβίωσή της στα προϊόντα, τα οποία η ίδια δύναται να παράγει με βάση τα όργανα, έμψυχα και άψυχα, που διαθέτει είτε ότι μεταβάλλει την παραγωγή της προς τις καταναλωτικές ανάγκες, όσο αυτό είναι εφικτό[5].

Λόγω της ανυπαρξίας ακόμη και της στοιχειώδους αναπτύξεως της βιομηχανίας, η ανεύρεση της τροφής ήταν δύσκολη και περιοριζόταν στην παραγωγή των ίδιων των πολιτών και την προσφορά της φύσεως. Επομένως, το ποσό της τροφής, που απαιτείται για την επιβίωση των πολιτών εξαρτάται και από αστάθμητους παράγοντες, όπως οι καιρικές συνθήκες, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να υπολογίζονται με σύνεση όλα τα δεδομένα[6].

Η διεύρυνση των πολιτικών κοινωνιών δημιουργεί προβλήματα στην κάλυψη των φυσικών αναγκών. Οι πολίτες αναγκάζονται να ανταλλάσσουν μεταξύ τους προϊόντα, ενώ στην οικογένεια είχαν τα πάντα κοινά. Οι λόγοι της ανταλλαγής δεν είναι εμπορικοί, αλλά καλύπτονται τα κενά της φυσικής αυτάρκειας, μερικές φορές κάνοντας εισαγωγές από ξένες χώρες και εξάγοντας αγαθά, πράγμα που

υπήρξε η αιτία της δημιουργίας του νομίσματος[7]. Το νόμισμα διευκολύνει τις συναλλαγές μεταξύ των πολιτών και αποτελεί έναν τρόπο μετρήσεως της αξίας των προϊόντων, διότι στην συναλλακτική σχέση πρέπει τα αγαθά να είναι συγκρίσιμα[8]. Όμως, η συσσώρευσή του οδηγεί στον πλουτισμό, διότι με αυτό ασχολούνται η χρηματιστική και το λιανικό εμπόριο[9]. Βεβαίως, το νόμισμα δεν δύναται να θεωρηθεί ως πλούτος, λόγω του ότι είναι συμβατικό είδος, το οποίο αλλάζει, εάν διαφοροποιηθούν οι συμφωνίες, που διαμορφώνουν την αξία του, ως εκ τούτου, ο πλούτος διαχωρίζεται από την χρηματιστική[10].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Β 2, 1261 b 11-15. Η τελευταία παρατήρηση στρέφεται εναντίον του Πλάτωνος.

[2]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Α 8, 1256 b 31-33.

[3]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Α 7, 1255 b 32, Α 4, 1253 b 6-14, 1253 b 23-1254 a 8. Πβ. Θ. Λιανός, Η Πολιτική Οικονομία του Αριστοτέλη, εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2012, σ. 69.

[4]Άριστοτέλους, Οικονομικός, 1343 a 25- 1343 b 2.

[5]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Α 8, 1256 a 40, 1256 b 27- 31. Πβ. Θ. Λιανός, ό.π., σ. 72.

[6]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Β 6, 1265 a 38- b 7, Η 14, 1335 b 22-26.

[7]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Α 9, 1257 a 22-34.

[8]Άριστοτέλους, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Ε 6, 1133 a 18-20.

[9]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Α 9, 1257 b 8-9, 1257 b 23-24:Στο λιανικό εμπόριο χρησιμοποιείται το νόμισμα για τις συναλλαγές και ο πλούτος που προέρχεται από αυτήν την δραστηριότητα είναι δίχως όρια.

[10]Άριστοτέλους, Πολιτικά, Α 9, 1257 b 10-14, 18-20.